

När butiksbussen kom till byn

Av Helena Karlsson

Butiksbuss – en lanthandel på hjul. Sin storhetstid hade bussarna under mellan- och efterkrigstiden, men även idag rullar några av dem fortfarande på våra vägar. En av de handlare som erbjöd denna service var Konsum Vagnhärad. Det är deras butiksbuss vi ska titta närmare på här.

Butiksbussarna fick sitt genombrott under 1930-talet. Ett av de handelsföretag som tidigt satsade på butiksbussar var landets konsumtionsföreningar (konsum). Inom Kooperativa förbundet var medlemservice en viktig del i själva konceptet, så det föll sig naturligt att inte bara öppna nya butiker i de stadsdelar som växte fram utan att också satsa på mobil handelsservice för de kunder som bodde mer långväga från butikerna.

Att butiksbussen brukar beskrivas som en lanthandel på hjul är ingen tillfällighet. Här fanns ofta ett brett sortiment med inte bara livsmedel och förbrukningsvaror utan också bland annat färg, verktyg, leksaker, kläder – och cyklar! Från att ha fått väga allt på balansvåg och handräkna notan utvecklades under efterkrigstiden också butiksbussarna med moderna faciliteter och möjligheter till förenklad försäljning med hjälp av kylskåp med kylplatta, våg med räkneskala och maskinräkneapparat.

Det var en sådan modern butiksbuss som Konsum Vagnhärad drömde om när styrelsen där beslutade att inköpa ny buss i slutet av 1950-talet, då den gamla dömts ut i besiktningen.

Logga 1950-tal. Vagnhärad's konsumtionsförenings arkiv, Arkiv Sörmland

Decenniet var överlag en händelserik tid för konsumtionsföreningen, som satsat stort på utbyggnaden av snabbköp. Just snabbköpen

var det stora inom handeln vid den här tiden. Både i Trosa och Vagnhärad byggdes det om för att ge kunderna möjlighet att själva fylla sina varukorgar. Den moderna kyltekniken, som möjliggjorde de nya snabbköpen, installerades också i den gamla butiksbussen. Vintern 1954 meddelade styrelsen att en el-kylplatta inmonterats till en kostnad av 2 000 kronor.

Butiksbussen stod emellertid även inför andra svårigheter. År 1955 avslöjades nämligen bussbiträdet med stöld! Över 1 200 kronor hann försvinna ur bussens kassa innan han upptäcktes. Avskedandet var naturligtvis ett faktum. Han fick dessutom lämna ifrån sig sin mc för att täcka upp för det han tagit.

I november 1958 var det dock själva bussen som stod i fokus då styrelsen upplystes om att den nu fått sin dödsdom! Vid besiktningen hade konstaterats att körtillstånd bara kunde ges för ett år framåt på grund av bussens ålder och dåliga skick. Styrelsen förstod allvaret. Det uppdrogs åt ett par föreningsrepresentanter att besöka närliggande konsumtionsföreningar, bland annat i Nyköping och Sparreholm, för att studera deras nya butiksbussar och skapa sig en uppfattning om vad Vagnhärad borde satsa på.

Representanterna Carlsson och Hansson tog sitt uppdrag på allvar och hade snart både ritningar och förslag att lägga fram. I början av 1959 kunde offertförfarandet inledas. Den 6 februari presenterades de anbud som inkommit från bland andra AB Källanders Nyköping och Raméns Nyköping. Det var dock förslaget från Kooperativa förbundet som vann styrelsens gillande – en Volvo Trygge med gasolvärme, kyldisk och frysbox för 46 800 kronor fritt från Västerås. Hansson fick i uppgift att följa arbetet med byggandet av bussen på plats och att ordna med de eventuella ändringar som kunde komma i fråga.

Nu har den kommit!

Med vår nya
butiksbuss
har vi de största möjligheter till
god kundbetjäning.
Vi hälsar gamla och nya kunder
välkomna.

Underlag till annons 1959. Vagnhärad's konsumtionsförenings arkiv, Arkiv Sörmland

Och så äntligen! I början av juli 1959 kom den, sprillans ny och skinande direkt från tillverkaren, Konsum Vagnhärad's nya butiksbuss som redan den 7 juli sattes i trafik. Det var säkerligen en glädjens dag för konsumtionsföreningen, som bara några månader tidigare upplevt ett stort nederlag när butiken i Trosa försattes i konkurs. Med den nya butiksbussen inleddes dock en ny era för den mobila handeln i området. Det var med uppenbar stolthet som föreningen i sina annonser kunde konstatera: "Nu har den kommit!"

Publicerad i Sörmlandsbygden i augusti 2017